

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת ויקרא תשפ"ג לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך ויען - גליון אלף שנ"ה

אדם צדיק גמור ולבבו ישר ותמים, חפץ בתורה ובמצות, אם אולי יעסק תמיד בדברים של דופי, כאילו תאמר דרך משל שהכריחו המלך ומינהו באומנות רעה, באמת אם כל עסקו תמיד כל היום באותו אומנות, ישוב לזמן מן הזמנים מצדקת לבו להיות רשע גמור, כי ידוע הדבר ואמת שכל אדם נפעל כפי פעולותיו, כמו שאמרנו וכו'. ואחר דעתך זה אל יקשה עליך מעתה ריבוי המצוות בענין זכירת ניסי מצרים, שהן עמוד גדול בתורתנו, כי ברבות עסקינו בהם נתפעל אל הדבר, עיין שם שהאריך בזה.

ובאמת דבר זה שהאדם נפעל לפי פעולותיו, מצינו כן במשנה (אבות ג-טו) והכל לפי רוב המעשה, ופירוש בפירוש המשניות להרמב"ם, שהמעלות לא יגיעו לאדם לפי רוב גודל המעשה, אבל לפי רוב מספר המעשים. והוא שהמעלות אמנם יגיעו בכפול המעשים הטובים פעמים רבות, ועם זה יגיע קנין חזק, לא כשיעשה אדם פעל אחד גדול מפעולות הטובות, כי בזה לבדו לא יגיע לו קנין חזק. והמשל בו, כשיתן האדם למי שראוי אלף זהובים בבת אחת לאיש אחד, ולאיש אחר לא יתן כלום, לא יעלה בידו מדת הנדיבות בזה המעשה האחד הגדול כמו שמגיע למי שהתנדב אלף זהובים באלף פעמים, ונתן כל זהוב מהם על צד הנדיבות, מפני שזה כפל מעשה הנדיבות אלף פעמים והגיע לו קנין חזק, וזה פעם אחת לבד התעוררה נפשו התעוררות גדולה לפעל טוב, ואחר כך פסקה ממנו. וכן בתורה, אין שכר מי שפדה אסור במאה דינרים, או עשה צדקה לעני במאה דינרים שהוא די מחסורו, כמו שפדה עשרה איסרים או השלים חסרון עשרה עניים כל אחד

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמור (א-א). ברש"י צא ואמור להם דברי כבושין, בשבילכם הוא נדבר עמי וכו' ע"ש. ויש לומר עוד כוונה בזה, דלכאורה לא מצינו כאן בדיבורו של משה שום דברי כבושין, ואדרבה אמירת בשבילכם הוא נדבר עמי, הם דברי אהבה וכן וחסד על גודל מעלתם, שדיבורו עם משה היא רק בשבילם.

וישוב אמר הכתוב, דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם, אדם כי יקריב מכם קרבן לה', מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם (א-ב). וכבר דקדקו חז"ל (חולין ה.) דתיבת 'מכם' מיותר. ובאור החיים הק' דקדק עוד דהוי ליה לומר אדם מכם כי יקריב, ולמה איחר אדם כי יקריב מכם ע"ש.

ונראה דהנה בספר החינוך (מצוה טו) כתב, אל יקשה בעיניך מדוע צוה אותנו השם יתברך לעשות כל אלה לזכרון אותו הנס (של יציאת מצרים), והלא בזכרון אחד יעלה הדבר במחשבתנו ולא ישכח מפי זרענו, כי לא מחכמה תתפשני על זה, ומחשבת הנער ישיאך לדבר כן. ועתה בני אם בינה שמעה זאת, והטה אזנך ושמע, אלמדך להועיל בתורה ובמצוות. דע כי האדם נפעל כפי פעולותיו, ולבו וכל מחשבותיו תמיד אחר מעשיו שהוא עושה בהם, אם טוב ואם רע. ואפילו רשע גמור בלבבו וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום, אם יערה רוחו וישים השתדלותו ועסקו בהתמדה בתורה ובמצות, ואפילו שלא לשם שמים, מיד ינטה אל הטוב, ובכח מעשיו ימית היצר הרע, כי אחרי הפעולות נמשכים הלבבות. ואפילו אם יהיה

בעשרה דינרים, ואל זה ההקש. וזה ענין אמרו לפי רוב המעשה, אבל לא לפי גודל המעשה ע"כ.

וכמו כן מצינו לרעה, שמי שמורגל בפעולות אכזריות נעשה אחר כך לאכזר בטבעו, שריבוי המעשה יוליד טבע האכזריות בלב האדם, וכמבואר באור החיים הק' (דברים יג-יח) שסיפרו לו הישמעאלים כת הרוצחים במאמר המלך, כי יש להם חשק גדול בשעה שהורגים אדם, ונכרתה מהם שורש הרחמים והיו לאכזר ע"ש.

ועל דרך זה יתבאר ענין תועלת הקרבנות שהאדם מקריב לה, דמבואר ברמב"ן (א-ט) בטעם הקרבן, שמעשי בני אדם נגמרים במחשבה ובדיבור ובמעשה, צוה השם כי כאשר יחטא יביא קרבן, יסמוך ידיו עליו כנגד המעשה, ויתודה בפיו כנגד הדיבור, וישרוף באש הקרב והכליות שהם כלי המחשבה והתאווה, והכרעים כנגד ידיו ורגליו של אדם העושים כל מלאכתו, ויזרוק הדם על המזבח כנגד דמו בנפשו. כדי שיחשוב אדם בעשותו כל אלה, כי חטא לאלקיו בגופו ובנפשו, וראוי לו שישפך דמו ושרף גופו, לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה, וכפר הקרבן הזה שיהא דמו תחת דמו, נפש תחת נפש, וראשי אברי הקרבן כנגד ראשי אבריו ע"ש.

ובספר הדרש והעיון פירש בזה הכתוב (ו-ב) צו את אהרן ואת בניו לאמור, זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה וגו', שה' מצוה את אהרן ובניו לאמור, שיאמרו לכל אדם מישראל המביא קרבן, 'זאת תורת העולה', עיקר התורה והלקח שיש ללמוד מן הקרבן, הוא זה ש'הוא העולה', שהוא המקריב גופו, יהיה העולה, שישים אל לבו לחשוב ולהתבונן כי כל העבודות שנעשו בבהמה מן הראוי היה לעשותן בו, 'ואש על המזבח תוקד בו', ובעצם צריכה אש המזבח ליקוד בו, בגופו של המקריב, אלא חמל השי"ת על האדם והוא מקבל בהמה תחתיו ע"כ.

ויש להוסיף, כי מחשבה זו בקרבן לא נאמר רק לחוטא שחייב בנפשו על חטאתו, אלא גם במי שלא חטא, ומקריב קרבן נדבה, והוא, כי מצות התורה היא, ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך (דברים ו-ה), ודרשו חז"ל (ברכות נד.) אפילו נוטל את נפשך וממונך

ע"כ. והיינו כי אהבת ה' מחייבת מסירת נפש עבור מצות ה', ומכל שכן מסירת ממנו שזה נוגע לכל מצוה. ויש להרגיל עצמו בכל עת פנוי להרהר במצות עשה זו של ונקדשתי בתוך בני ישראל (ויקרא כב-לב), כמבואר בצעטיל קטן לבעל נועם אלימלך זי"ע. אך אדם קרוב לנפשו ולממונו, וקשה עליו להפקיר אותם עבור כבוד שמים, אבל בהקרבת קרבנות, חוץ מגודל הסודות שיש בה, יהא לו תועלת ללמוד ממנה מסירת נפש לכבוד קונו, ולהיות נפעל מפעולותיו, שיש למסור דמו ונפשו לכבוד קונו, כמו שזובח את הבהמה לריח ניחוח לה'.

וזהו שרימוז הכתוב, דבר אל בני ישראל, 'אדם כי יקריב מכם קרבן לה', אם רוצה להרגיל עצמו שיוכל להביא קרבן מכם, ממנו בעצמו, למסור דמו ונפשו תמיד לה', אז העצה לזה היא, 'מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם', לצייר עצמו מהבהמה איך הוא עצמו צריך להיות קרבן לה', לשפוך את דמו ולהשרף עבור כבוד ה'. ומכל שכן כשאינו מתבקש ממנו מסירת נפש ממש, אלא הקרבת ממנו ותאותו ואי נוחיות, שישתדל לעשות נחת רוח לקונו.

ונראה דוזהו כוונת הכתוב (תהלים נ-כג) זובח תודה יכבדנני [המביא לי זבח של תשובה והודאה על עונותיו הוא יכבדנני. רש"י], ושם דרך [השב אלי אני מלמד ושם דרך לחוטאים לשוב אלין] אראנו בישע אלקים ע"כ. ויש לומר כי 'דרך' רומז על מסירת נפשו לה', על דרך שאמר הכתוב (מלכים א ב-א) ויקרבו ימי דוד למות, ויצו את שלמה בנו לאמור, אנכי הולך בדרך כל הארץ. ואמרו (כריתות ו.) ושמו אצל המזבח (ויקרא ו-ג), מלמד שטעונין גניזה ע"כ. הרי כי שימה רומז על דבר הגנוז. ואמר הכתוב על מעלת הקרבן, זובח תודה יכבדנני, ומפרש, 'ושם דרך', אם גנוז בתוך תוכו של הקרבן הוראה של מסירת נפש על עצמו, אז יש חשיבות להקרבן, ואראנו בישע אלקים.

והנה דבר זה ללמוד מהקרבנות להתרגל עצמו למסירת נפשו, לזכות למעלת אדם כי יקריב מכם קרבן, לא נצרך למשה רבינו ודכוותיה, שהם מוכנים לזה תמיד, וכמו שמצינו ברבי עקיבא שאמר כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה, ובכל נפשך אפילו נוטל את נפשך, אמרתי מתי יבוא לידי ואקיימנו (ברכות סא:), ומכל שכן למשה איש האלקים, שהוא

עמל ורעות רוח וכו', טוב מלא כף נחת, זהו קומץ מנחת נדבה של עני [כמו שנאמר (ויקרא ט-יז) ויקרב את המנחה וימלא כפו ממנה. עץ יוסף], ממלא חפנים עמל ורעות רוח, זה קטורת סמים דקה של צבור [כמו שנאמר (שם טז-יב) ומלא חפניו קטורת סמים. שם], שזה טעון כפרה וזו אינה טעונה כפרה ע"כ. ופירשו המפרשים שקטורת באה לכפרה, אבל מנחה באה לנדבה ע"ש.

וי"ש לומר עוד, דאיתא במשנה (יומא כו.) הפייס השלישי, חדשים לקטורת בואו והפיסו. ובגמרא תנא מעולם לא שנה אדם בה, מאי טעמא, אמר רבי חנינא מפני שמעשרת [לפייסך לא היו מניחין אותו לשנות]. אמר ליה רב פפא לאביי מאי טעמא, אילימא משום דכתיב (דברים לג.) ישימו קטורה באפך, וכתיב בתריה ברך ה' חילו, אי הכי עולה נמי הכתיב וכליל על מזבחך [בהואו קרא גופא]. אמר ליה הא שכיחא והא לא שכיחא [ומסתברא דכי כתיב עושר, אדלא שכיחא, דאם לא כן נמצאו הכל עשירים] ע"כ. ויש לדקדק דלפי זה הוי ליה להקדים מתחלה, כליל על מזבחך, ושוב לומר ישימו קטורה באפך ברך ה' חילו, דהרי ברכה זו לא קאי רק על קטורת, ולמה הפסיק בנתיים בכליל על מזבחך.

ונראה דהנה עיקר חשיבות המצוה היא כאשר נעשית בלתי לה' לבדו בלי שום פניה ותועלת צדדי, אלא לעשות נחת רוח לקונו, שאמר ונעשה רצונו. ואל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס (אבות א-ג). אבל בקטורת שהבטיחה התורה על זה ברך ה' חילו, ולכן לא שנה בה אדם, והעמידו לפייס רק חדשים כדי שיזכו לעשירות, קשה מאד לכיין בזה בלתי לה' לבדו, כי מכיר ויודע שמצוה זו מעשרת. ולכן כל כהן שהקטיר קטורת הרגיש בנפשו פגם של הרהור על מנת לקבל פרס. ויתכן שהרהור זה מעכבת גם השפעת העשירות שלא תהא במדה גדושה. וכיין שעולה מכפר על הרהור הלב (ויקרא ז-ג), על כן המקטיר קטורת הביא אחר זה קרבן עולה לכפר על הרהור, ובזה נשלם השלימות של הקטורת, שנתכפר כבר הרהור, ויזכה לברך ה' חילו. וזהו שאמר הכתוב בשבחן של שבט לוי, 'ישימו קטורה באפך', והם חוששים על הרהור של עשירות שעלה בלבם בעת הקרבתו, ועל כן הם מביאים אחר זה קרבן עולה לכפר, וכליל על מזבחך, ובזה נשלם המצוה בשלימותה, ו'ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה'.

בטל בכל מציאותו להקב"ה. ועל כן אמר לו ה', דבר אל בני ישראל דייקא, אדם כי יקריב מכם קרבן, אם רוצה להרגיל בעצמו להיות קרבן, יתעסק בקרבנות, ויהא נפעל מפעולותיו, אבל משה אין צריך לזה, ורק 'בשבילכם הוא נדבר עמי', הקדמת פסוק זו, אדם כי יקריב מכם קרבן, מן הבהמה תקריבו את קרבנכם, זה נאמר רק בשבילכם, כי מצד עצמיכם עדיין אין אתם במדריגה זו, וצריך להיות נפעל מפעולותיו, וזהו הדברי כבושין, שעדיין לא התעלו למדריגה זו מעצמם, וצריכין להתרגל למסירת נפש מהבאת קרבנות.

*

ואמר הכתוב שוב, ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה', סולת יהיה קרבנו וגו' (ב-א). וברש"י אין מנחה פחותה מעשרון, שנאמר (יד-כא) ועשרון סולת אחד וגו', עשרון לכל מנחה (מנחות פט.) ע"כ. וכתב עוד, לא נאמר נפש בכל קרבנות נדבה אלא במנחה, מי דרכו להתנדב מנחה, עני, אמר הקב"ה מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו (שם קד:) ע"כ.

וי"ש לומר כי בקרבן של בהמה ועוף שיש בהם רוח חיים, יש לימוד על מסירת נפשו של האדם בעצמו לפני ה', אבל במנחה של סולת אין בה רוח חיים, ולכאורה תחסר מזה תועלת הלימוד על מסירת נפש. אבל באמת לא כן הוא, כי מי דרכו להתנדב מנחה, עני, והרי הוא מקריב נפשו בהבאת הקרבן, שחוסך מפתו להביאו. ומה גם שבכל ימיו מנת כוסו צער רעבון, חלבו ודמו הנמעט בצומו, הוא עצמו קרבן לה', ומה גם כשמקבל על עצמו דין שמים ואינו מתרעם על קונו, והריני מעלה עליו כאילו הקריב נפשו.

והנה הוא מביא מנחה של עשירית האיפה, ומבואר ברש"י (שמות טז-לז) והעומר עשירית האיפה הוא, האיפה שלש סאין, והסאה ששה קבין, והקב ארבעה לוגין, והלוג שש ביצים, נמצא עשירית האיפה ארבעים ושלש ביצים וחומש ביצה, והוא שיעור לחלה ולמנחות (עירובין פג:) ע"כ. ואם כן הוא צריך שיעור של מ"ד ביצים להמנחה, שזהו במקום הד"ם של הקרבן, להורות כי גם במנחתו מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו.

*

ואיתא במדרש (ויקרא ג-א) נפש כי תקריב מנחה, רבי יצחק פתח (קהלת ד-ו) טוב מלא כף נחת ממלא חפנים

וזהו העדיפות של הקרבן מנחה שמקריב העני, יותר מהקרבת הקטורת, כי רחמנא לבא בעי, והעני שמביא מנחתו, לא מתגאה במנחתו הפעוטה, ועושהו רק לנחת רוח לקונו. אבל המקטיר קטורת הוא יודע שמתן שכרו בצדו שיזכה לעשירות, וחסר באיכות המצוה, והוא צריך כפרה בקרבן עולה לכפר על הרהור הלב. ועל כן טוב מלא כף נחת של המנחה, יותר ממלא חפניו של קטורת, שזה טעונה כפרה, המביא קטורת צריך אחר כך כפרה על הרהור הלב, לא כן המביא מנחה בשברון לבו מתוך עניותו, ועל כן המנחה חשובה יותר.

*

ובפנים יפות בפרשתנו (על הפסוק ונפש כי תקריב) העיר, למה העני מקריב קרבן מנחה, הלא קרבן עוף, זול יותר ממנחה. דאף דמצינו גבי קרבן עולה ויורד, דכתיב (להלן ה-יא) ואם לא תשיג ידו לשתי תורים וגו', והביא את קרבנו אשר חטא עשירית האיפה, משמע דעשירית האיפה היא פחות משויה של שתי תורים. היינו משום דכתיב לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה, אבל בעולת נדבה דאינה אלא פרידה אחת, והמנחה טעונה שמן ולבונה, מסתמא היא שוה יותר מפרידה אחת, ולמה העני מנדב מנחה ע"ש.

ובחתם סופר (ה). כתוב, דשניהם עניים, אלא המביא עוף רוצה להרבות דורן למזבח ומקריב עולת עוף שכולה כליל, וזה העני רוצה שיהנו עבדי ה' הכהנים מקרבנו, על כן טרח ומייתי מנחה, אף על פי שעולה ביוקר שצריך שמן ולבונה, כדי שיזכה ליהנות לומדי תורה מנכסיו. וזהו ונפש כי תקריב, שהמחזיק לומדי תורה מקריב נפשות לה', כי רק הקומץ ממנה מקריבין לה', והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו ע"כ.

ויש להוסיף דאמרינן בגמרא (חגיגה כו.) המזבח עץ וגו', וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה' (יחזקאל מא-כב), פתח במזבח וסיים בשלחן. רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו, בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר על אדם,

עכשיו שלחנו של אדם [בהכנסת אורחים] מכפר עליו ע"כ. אם כן המביא מנחה יש לו שתי כפרות, הן מה שהמזבח מכפר עליו, והן מה שהשלחן מכפר עליו, ולכן חביבה עליו המנחה יותר מעולת העוף שיש רק כפרת מזבח לחוד.

אבל באמת יש בזה עוד ריוח, דאיתא בגמרא (כתובות קיא:) אמר רבי אלעזר עמי הארצות אינן חיים (בתחיית המתים), דכתיב (ישעיה כו-ט) כי טל אורות טלך וארץ רפאים תפיל, כל המשתמש באור תורה, אור תורה מחייהו, וכל שאין משתמש באור תורה, אין אור תורה מחייהו. כיון דחזייה דקמצטער, אמר רבי מצאתי להן תקנה מן התורה, ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום (דברים ד-ד), וכי אפשר לדבוקי בשכינה, והכתיב (שם ד-כד) כי ה' אלקיך אש אוכלה, אלא כל המשיא בתו לתלמיד חכם, והעושה פרקמטיא לתלמידי חכמים, והמהנה תלמידי חכמים מנכסיו, מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה ע"כ.

והנה העני טרוד על מזונו ומזונות ביתו כל היום, וחסר ממנו אור התורה המחייהו, ונכסיו מועטים ליהנות בהם לומדי תורה, ולכן כאשר מביא קרבנו לה' הוא בוחר להביא מנחה, שיוכל ליהנות מהם הכהנים עובדי ה', ועל ידה יזכה לקיים גם ולדבקה בו, הדבק עצמך בתלמידי חכמים, וגם יזכה לעתיד לתחיית המתים. נויש לומר דלכן נאמר במנחה, וכל קרבן מנחתך במלח תמלח (ב-א), כי המלח היא דבר הבריא ומתקיים, ומבריא את אחרים (רש"י במדבר יח-ט), והמביא מנחה כדי ליהנות בהם הכהנים עובדי ה', יזכה לברית מלח, להיות בריא ומתקיים בתחיית המתים].

וקודם חג הפסח מוטל ביתר שאת על כל אחד ליהנות עניי העיר, ובפרט בני תורה שפרנסתם מצומצמת, שיהיה בביתם חג שמח. ולא יהא כדובר שקרים כאשר יאמר כליל פסח, כל דכפין ייתי ויכול כל דצריך ייתי ויפסח, ושכרם גדולה מאד, ואוכל פירותיהם בעולם הזה, והקרן קיימת לו לעולם הבא, לעמוד לתחייה עדי עד.

מוה"ר ר' מרדכי גראס הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' נח פריינד הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' אשר זעליג נאה הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוס בניו למול טוב	מוה"ר ר' שרגא צבי פישמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוס בתו למול טוב
מוה"ר ר' שאול יחזקאל ווייס הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצוות	מוה"ר ר' צבי אלימלך שפארן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצוות	מוה"ר ר' אברהם וויינבערגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' אברהם יצחק קיש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בניו התאומים למול טוב